

LEVÉL A SZERKESZTŐHÖZ.

Tisztelt Szerkesztő úr!

A «Magyar Pædagogia», f. é. februári füzete «Vegyes» rovatában, megemlítve Szarvas Gábor «Hazafiaskodás a tudományban» cz. cikkét a «M. Nyelvőr» f. évi januári számában — abból csak annyit olvas ki, hogy a tudós szerkesztő nekem egy (múlt évi akadémiai elnöki beszédemben foglalt) vádammal szemben, hogy nyelvészeink tüntető előszeretettel látszanak azon buzgólkodni, hogy nyelvünk mai élő szókincséből minél több szóról mutassák ki az idegen eredetet — kimutatja, «hogy egy nyelvre se szégyen, ha idegen nyelvekkel való érintkezés útján szókincse gyarapodott s a jövevény szók épen fontos tényezők a nép műveltsége történetének megállapításában.»

A t. ismertető megláthatja, ha Szarvas cikkét figyelemmel olvassa — hogy sem az abban említett vád, sem az ezért kapott lecke nem csak az enyém; hanem mindkettőben osztozom Vörösmartyval s Arany Jánossal, a kik ugyanazt a vádat emelték, amaz az akkori, ez a mostani orthologok ellen, a kik közül az utóbbira én is hivatkoztam, kissé paprikás idézetekkel s a kiket közös leckéztetőnk a maga «csalhatatlan» igazságával, velem együtt s talán még keményebben mint engem megleckéztet. Nekem nagy becsület Vörösmartyval s Aranynyal együtt csak említtetni is; ők nagy költők voltak, én kis költő vagyok; ők nyelvtudósok voltak, én az épen nem vagyok. Ők már nem felelhetnek meg Szarvas úrnak; nekem pedig, mint egészen tudatlannak, ki «soha egy sor írással sem adtam hiteles bizonyítékát, hogy értenék a dologhoz» (bár többesben szólván, nem tudom e könyörtelen itélet csak rám van-e kimondva vagy Vörösmartyra s Aranyra is?) — nekem egy szavam sem lehet a magyar nyelvtudomány kiváltságos iskolájával s annak «kizárólagos egyedárus» vezérével szemben.

De mivel több napilap s még oly komoly folyóirat is, mint a Magyar Pædagogia (de még a hivatalos Akad. Értesítő is!) csak engem lát a Szarvas úr ostora alatt nyögni s csak engem hirdet általa agyon-czáfoltnak, kötelességem a t. tudósítókát Vörösmarty s Arany vereségére is figyelmeztetni. Mert bármennyire be legyen is bizonyítva rólam az én teljes tudatlanságom a magyar nyelv mivolta körül, bajos elhinni, hogy ezt Vörösmartyra és Aranyra is oly könnyű lenne rásütni, kikről a Nyelvőr egyedárusain kívül mindenki tudja s elismeri, hogy nem csak költők, hanem nyelvtudósok is s a magyar nyelvnek több szolgálatot tettek mindkét minőségökben, mint azok, a kik most a magyar nyelv tisztaságát kiváltságosan őrzik s a magok tantételei és parancsai ellen a

legkisebb kifogást sem türik el; a kik a magok álláspontját, sőt minden egyes állítását feltétlenül helyesnek tartják, magokat pedig a nyelv kizárólagos őrleinek. Pedig nem csak a nyelvészek, hanem a költők is őrrei és mivelői a nyelvnek s ezt kétségbe vonni és e jog gyakorlatát tőlök elvileg megtagadni csak oly elbizakodottságnak lehet, mely a költőtől a nyelv kérdéseiben leczkét nem fogad, nem is fogadhat el, ha csak elméleti vizsgát nem tett a nyelvtanból, (természetesen az ő privilegiált grammatikájok szerint!) s a mely — velem, tudatlannal — egybefoglalva leczkértette költői s tudományos irodalmunk két oly kitünőségét, a kik nem csak költői eszmékkel, de épen a nyelv fejlesztése s mivélése által szereztek magoknak halhatatlan érdemeket.

Legyen szabad nekem, merő tudatlannak, még is kifejeznem azt a szerény nézetemet, hogy a nyelv mivéléseben a költők (az igazi, nagy költők, mint Vörösmarty s Arany), még ha nyelvészek nem volnának is, pl. Petőfi, legalább is oly érdemesek s a nyelvről ítélni jogosultak, mint a grammatikusok, kik csak szabályokról tudnak s azokhoz ragaszkodnak, míg ők a nyelv kincseit őrzik, a nyelvet (mely nem csontosodott meg a régi századok állapotában) mivelik és fejlesztik.

Ideje volna talán egyszer szemébe nézni annak a követelésnek, hogy a nyelv dolgában csak a grammatikusok illetékesek s a nyelv művelői, költők s szépírók, szónokok és stílisták, lehurrogatás veszélyei nélkül, nyelvi kérdésekben még átalánosságban se szólhassanak. Vajjon azt, ért-e valaki a nyelv dolgához, kizárólag csak grammatikai értekezésekkel s fejtegetésekkel lehet-e tanusítani vagy irodalmi pályán való működéssel is, s leczkét venni csak grammatícustól lehet-e vagy pl. egy Petőfítől vagy Jókaitól, vagy magától a néptől is, a kik soha egy grammatikai kérdést sem fejtettek meg s egy szót sem elemeztek, de biztosabb nyelvérzékkel bírnak, — mert Arany János szerint «áldják azt a bölcsőt, mely magyarnak ringatta», — mint pl. a mi ma uralkodó nyelvészeink túlnyomó többsége!

Petőfi mondását: «Tiszteljétek a közkatonákat, nagyobbak ők, mint a hadvezérek» — így is lehetne alkalmazni: tiszteljétek — vagy legalább ne becsméljétek a költőket, ők jobb őrrei a nyelvnek, mint a grammatikusok! Fogadja stb.

SZÁSZ KÁROLY.

Készségesen közöljük e felszólalást, melyre *Vegyes* rovatunknak szükségessége adott okot, a mennyiben Szarvas G. cikkének rövid ismertetésében annak csak Szász Károly vádjára vonatkozását említettük, noha Szarvas cikke valósággal Vörösmarty és Arany azonos nézeteinek czáfolásával is bőven foglalkozik. Mentségünkre csak azt hozzuk fel, hogy mi nem kivántuk a cikket érdemlegesen reprodukálni, terünk sem engedte volna, a mennyiben a kérdést nem tekinthettük szorosan